ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 21, Aralık 2015, s. 366-376

Muhammed Mustafa GÜLDÜR[1]

Fadim AKCA[2]

KOZAN İLÇESİ BONCUK OYACILIĞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Özet

Oyalar süslemek ve süslenmek amacıyla yapılan, tekniği örgü olan bir sanattır. Genelde kadınlar tarafından boş vakitlerini değerlendirmek, çeyiz hazırlamak ve satarak gelir sağlamak amacıyla yapılmaktadır. El sanatları içerisinde geniş bir dağılım gösteren boncuk oyası yapımında araç olarak tığ kullanılmıştır. Oya yapımında kullanılan ip ise günümüzde naylon ipliktir. İlçede yapılan boncuk oyalarının büyük çoğunluğu tülbent kenarlarında kullanılmaktadır. Oyalar genellikle evlerde yapılıp satılmaktadır. Bu durumda geniş bir pazarlama imkânı olmamasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan çalışmada Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyacılığının araç- gereç, teknik ve motif özellikleri incelenmiştir. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, yöreden elde edilen örneklerin yapılışları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu çalışmayla ilçede günümüzde yapılan boncuk oyası örneklerini gelecek kuşaklara aktarmak ve pazarlama imkânları konusunda öneriler getirmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Boncuk Oyacılığı, Oya Sanatı, El Sanatı

A STUDY ON BEAD EMBROİDERY TECHNİQUE İN KOZAN COUNTY

Abstract

The embroidery as a one of knitting technique is a kind of art to decorate and to adorn in handicrafts. Generally, they are made by women for providing some income to their family budget in their spare time. The knitting needle and nylon rope are used as tools in the bead embroidery handicrafts. In the city, the bead embroidery works are used around the gauze being a kind of scarf in traditional Turkish dressing style for decoration. As limited marketing opportunity, the all Works are sold at homes.

[1]Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Beypazarı Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, mguldur@ankara.edu.tr

[2]Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, fakca@gazi.edu.tr

The present paper aims to examine the tools, techniques and the design characteristics of the bead embroidery in the city of Kozan at Adana, Türkiye. Literature search on the subject and also the regional samples of them are discussed in detail.

Key words: Bead embroidery, embroidery art, handicrafts

GİRİŞ

İnsanoğlu doğumuyla birlikte dış etmenlerden korunmak için giyinmeye ihtiyaç duymaktadır. Bebeklikten başlayıp ölünceye kadar giyinme ihtiyacı devam etmektedir. İlk başlarda sadece dış etmenlerden korunma olarak başlayan giyim ve örtünme, kişinin toplum içerisinde elde ettiği statü ve gereksinimlerine göre değişiklik göstermeye başlamaktadır. Özellikle toplum içerisinde hoş görünme isteği, insanoğlunun giyimi üzerinde, süsleme yapmasını ya da aksesuarlarla giyimini desteklemesine sebep olmakta ve bunu yaparken de el sanatlarından yararlanma yoluna gitmektedir. El sanatları, bireyin bilgi ve becerisine dayanan genellikle doğal maddelerin kullanıldığı, el ile basit aletler kullanılarak, makine gücüne ihtiyaç duyulmadan yapılan ve toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, folklorik özeliklerini gelecek kuşaklara taşıyan, kişilerin ve toplumun zevk ve becerilerini yansıtan ürünlerdir (Özdemir, Yetim,1997: 191).

Oyaların Anadolu'da çok eskilere dayanan bir geçmişi vardır. Hemen hemen her bölgede rastlamak mümkündür. Kadının geleneksel el sanatları içinde zevkle yaptığı bir örgü çeşididir. Çok zengin renk ve motif özellikleri vardır. Yapılan her örneğe özel adlar verilmiştir (Sain, Yayın No: 24). Oyalar süslenmek ve süslemek ihtiyacıyla yapılan ve tekniği örgü olan bir sanattır. Kadınların kolaylıkla anlaşılmayan his kaprisleri büyük bir incelik içinde oyaların renk ve desenlerine yansıyarak ifadesini bulmuş ve oya sözüyle ideal güzelliğe sembol olmuştur (Özbel, 1945: 4). Oya sözcüğünün başka dillerde karşılığının bulunmaması bu sanatın Türklere ve özellikle Türk kadınına özgü bir sanat dalı olduğunu göstermektedir (Onuk, 1988: 8). Halen önemli el sanatlarımızdan birisi olan oyacılık birçok köy ve kasabalarımızda genç kızlarımızın ve kadınlarımızın uğraşları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Fakat yeni eserlerde kullanılan malzemenin kalitesi ürünlerin sanatsal yönünü etkilemektedir. Araştırmanın konusu olan boncuk oyaları Kozan ilçesinde yaygın olarak yapılmaktadır. Tığ, iğne kullanılarak; çeşitli kıymette boncuklarla, pamuk ipliğiyle, ipekle işlenir. Tığ ve iğne oyası tekniğinde örülürken oyanın şekline göre boncuklar iplik üzerine dizilir. Boncuk oyaları Kozan'da yaygın olarak yapılmasına karşın bu alanda bilimsel araştırmaların yapılmadığı dikkat çekicidir. Bu çalışmada Adana İl'i Kozan ilçesi boncuk oyaları problem olarak; desen, renk, motif, teknik, mesaj, araç-gereç, biçim yönleriyle ele alınmıştır. Bu araştırmanın genel amacı; Adana ili Kozan ilçesinde yapılmakta olan boncuk oyalarının teknik, desen, motif, araç-gereç, olarak araştırılması bilimsel dökümün çıkarılarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır.

Oyanın Tanımı ve Tarihi Gelişimi

Oya ince bir dantel olarak tarif edilir. Örgü türleri arasında dantele benzetilmesi yüzünden yapıla gelmekte olan bu tanım, oyayı tamamıyla ifade yeterli değildir. Dantelle süslenen giyim ve diğer nazı eşyanın aynı zamanda oyalar ile yapılabilmesi, gördüğü iş bakımından dantel ile bir tutularak böyle bir tanım uygun görülmüştür. Danteller bazı eşyalara dikilmek suretiyle kullanıldığı halde olaylardan birçoğu başlı başına bir süs olarak gelebilmektedir. Örgülerinde

sık ve seyrek olanları kullanılır. Her tür çiçeklerle hacimli eşyaları konusu içine alır. Oyalar, örgü bakımından dantele ve en çok işlediği motifleri bakımından da yapma çiçek sanatına benzer (Özbel, 1945: 4). Buna göre oyaların bu iki sanat kolunu birleştirmesinden meydana geldiği veya bu iki sanat kolunun oyadan ayrılmış olduğunu kabul ederek bir tanım yapmak lazımdır. Oyalar, süslenmek ve süslemek ihtiyacıyla yapılan ve tekniği örgü olan bir sanat çeşididir. "Oya: ince, bükümlü ve çeşitli cinste ipliklerin iğne, tığ, mekik, firkete gibi basit araçlar ve el yardımı ile birbiri üzerine ilmeklenerek tutturulmasından meydana gelmiş ince örgülerdir" (Ortaç, 1997: 174). "Halk bilimin önemli bir parçası olan kadın el sanatlarından oyacılık ailede küçüklerin büyüklerinden öğrenerek sürdürdüğü zevkli bir uğraş alanı olmuştur" (Özbağı, 1997: 120). "Oyalar, insanın konuşmadığı zaman duygu ve düşüncelerini ifade eden, adet, gelenek, görenek ve inançları yansıtmak doğayı ve çiçekleri çeşitli üsluplarla sergileyen son derece estetik yapıya sahip en güzel el sanatları örneklerimizdendir" (Özbağı, 1997: 125-140).

Yapılan araştırmalardan oyaların Anadolu' da 18. yy boyunca renk, biçim, teknik ve estetik açılardan altın çağını yaşadığı gözlenmektedir. Tanzimat'tan sonra, yanlış anlaşılmış Batı hayranlığının doyurduğu olumsuz etkilerin sonucu olarak da el sanatlarına bilhassa oyalara ilgi giderek azalmıştır. Oyalar, tarihi incelemeden anlaşıldığına göre Türk kavimlerindeki Türk kadını ve kızlarının yapma çiçeklerle örgü sanatını birleştirmelerinden doğmuştur. Dünya dillerinden oya kelimesinin olmayışından da oyanın Türk'lere ait bir sanat olduğu anlaşılmaktadır (Markaloğlu, 1984: 61-73).

Oyaların Sınıflandırılması

Oyalar, tarih boyunca Türk kadının yaptığı en güzel el sanatlarındandır. Kadınlarımızın çoğu ev işlerden arta kalan zamanlarını bu sanatla değerlendirmekteydi. Ne yazık ki günümüzde bu sanatı yapan kadınların sayısı azalmaktadır. Çok güzel örneklerin yapıldığı oyalar başörtülerinde, göğüs süslerinde, giysilerde süsleme vb. yerlerde kullanılan eski toplum hayatının en güzel örneklerini oluşturmuştur.

Oyalar sınıflandırılırken, kullanılan araç gerece göre, malzemeye göre ve kullanım yerine göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Oyaların yapımında, kullanılan araç- gerece göre; İğne oyası, çengelli iğne oyası, firkete oyası, mekik oyası, tığ oyası, tezgâh oyası, şiş ile yapılan oyalar. Oya yapımında kullanılan malzemeye göre; İplik, boncuk, sünger, koza, kumaş, balık pulu, metal pul, plastik halka, mum, kalaylı kâğıt, tel kırma oyalar, doğal çiçekler, püskül bağlanarak yapılan oyalar. Kullanım yerine göre; Mendil oyası, tülbent oyası, yazma oyası, başlık oyası, yatak takımı oyası, elbise ve entari oyaları, hotoz oyaları, kese oyaları, oda takımları, taç oyaları, zülüf baskısı ve gerdanlık olarak kullanılan oyalar, mevlit takımları ve yağlık, uçkur, peşkir oyaları olarak sınıflandırılırlar (Erbek (1984: 137).

Ülkemizde oyalar daha çok iğne ya da tığ ile yapılır. İğne ile yapılanlara "iğne oya" , "kaba oya" , "saç örgüsü" , "saçak" , "kuşgözü" gibi adlar alırlar. Motiflerine göre de "fulya", "kirpik" , "savan" , "tırabzan" , "zürafa" , "nergis" , "parmaklık", "sıra selviler" gibi adlar alırlar. Kadınlığın kolaylıkla anlaşılmayan his ve kaprisleri büyük bir incelikle, kuvvetle bu işlerde ifadesini bulmuş ve "oya gibi" sözüyle ideal güzelliğe sembol olmuştur.

Boncuk Oyaları

Tığ, dikiş iğnesi kullanılarak çeşitli kıymette boncuklarla, kartonla pamuk ipliğiyle, ipekle işlenir. Tığ ve iğne oyası tekniğiyle örülürken şekline göre boncuklar dizilir.

Anadolu'nun bütün bölgelerinde işlenen boncuk oyaları arasında inciden işlenenler de vardır. Dış giyim eşyasında, tülbentlerde çok uygulanmış; zincir, basit kroşe, çift kroşe, örümcek gibi temel tekniklerin kullanıldığı görülmüştür.

Kullanılan kompozisyonlarda genellikle, bitkiler, manzaralar, hayvan motifleri, geometrik şekiller, kişinin sevinç, hüzün gibi iç dünyasını yansıtan ve halkın gelenek göreneklerini en güzel şekilde aktaran semboller kullanılmıştır.

Kozan İlçesi Boncuk Oyaları

Kozan İlçesi Boncuk Oyalarında Kullanılan Araç- Gereçler

Kozan ilçesi boncuk oyası yapımında araç olarak tığ kullanılır. Tığ'ın kalınlığı yapılmak istenen oyanın kalınlığına, kullanılan ipin karanlık ve inceliğine göre değişim gösterilir. Boncuk oyası yapımında eskiden pamuk ve ipek ipliği kullanılmasına rağmen günümüzde naylon ip kullanılmaya başlanmıştır. Naylon ipin çoğunlukla tercih edilmesinin sebebi; günümüzde kolayca bulunması, ekonomik ve sağlam olmasındandır. Kullanılan naylon ipler genellikle 2, 3, 4 katlı olanlardır. İpin yanı sıra kullanılan boncuklar değer ve çeşit bakımından farklılıklar göstermektedir. Değerli taşların yanında günümüzde sanayinin gelişmesiyle paralel olarak üretilen sert plastikten yapılan boncuklar tercih edilir (Aysel EMİROĞULLARI ile kişisel iletişim, 28.01.2015).

Kozan Boncuk Oyalarının Kullanım Alanları

Kozan'da yapılan boncuk oyaları genellikle bayanların başlarına örttükleri tülbent kenarlarında kullanılmasına karşın günümüzde, yapma çiçeklerde, oda takımlarında, perde, masa örtüsü kenarlarında, abajur ve panolarda kullanılmaktadır. Kullanılan oyalar yapılan eşyalarla bütünlük içerisindedir (Emine DİBEK ile kişisel iletişim, 26.01.2015).

Fotoğraf 1: Boncuk, naylon, ip ve hortum kullanılarak; zincir, örümcek ve çift kroşe teknikleri uygulanan, "Papatyalı" isimli boncuk oyası

Kozan Boncuk Oyalarının Yapım Sebepleri

Yörede boncuk oyaları günlük kullanımda başa bağlanan tülbent kenarlarında kullanılmasına karşın; çoğunlukla çeyiz amacıyla yapılmaktadır. Kadınlar ve genç kızlar boş vakitlerinde boncuk oyası yapmaktadır. Çeyiz amacıyla yapılan oyaların bir kısmı kızların düğün törenlerinden önce davetiye olarak çağrılacak kişilere verilmektedir. Bunun yanında oğlan tarafının yakın akrabalarına, düğün günü sağdıçlara verilen bohçanın içine konulmaktadır. Yine düğünden sonra okutulan ve sadece bayanların katıldığı, mevlitten sonra, gelenlere bu oyalar verilir. Bunun yanında bazı kişilerin kendilerine veya ailelerine ekonomik katkı sağlamak amacıyla yaptıkları oyalar vardır ki; bunlar da yine tülbent kenarları ve çeyiz amacıyla yapılmaktadır (Muhteşem GÜL ile kişisel iletişim, 28.01.2015).

Fotoğraf 2: Boncuk, naylon, ip ve hortum kullanılarak; zincir, örümcek ve çift kroşe teknikleri uygulanan "Çift Torlu" isimli boncuk oyası

Fotoğraf 3: Boncuk, naylon, ip ve hortum kullanılarak; zincir ve örümcek teknikleri uygulanan "Papatyalı" isimli boncuk oyası

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırmanın materyalini Kozan ilçesinde yapılan boncuk oyalarının incelenmesi, boncuk oyasını bilen ve uygulayan bireylerden elde edilen ürünler tarama modeli esas alınarak araştırma yapılmıştır. Kozan ilçesinde, 2014-2015 yılları arasında boncuk oyası yapan farklı yaş ve eğitim düzeyindeki bayanlar, boncuk oyalarında kullanılan teknik, desen ve renkler araştırmanın materyalini oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada verilerin toplanmasında üç yol izlenmiştir.

1. Boncuk oyacılığı ile ilgili olarak literatür taraması yapılmıştır. Literatürden elde edilen bilgiler araştırma amacı doğrultusunda özetlenerek değerlendirilmiştir.
2. Anket uydurarak ve toplanması; açık uçlu ve kapalı 24 sorudan oluşan anket oluşturulmuştur. Bu anketler çoğaltılarak 25 kişi üzerinde araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yoluyla uygulanarak veri toplanmıştır. Bu veriler anlamlı hale getirmek için sorular çeteleme yoluna gidilmiş frekansları ve yüzdeleri Y=f/nx100 formülüyle hesaplanarak tablolar oluşturulmuştur. Çeteleme esnasında cevaplar iki şıkka düşmüş ise tablo oluşturulamamış düz olarak yazılmıştır. Tablolardaki toplam %'de 100'den eksik olursa, eksik sayı frekansı en yüksek olana eklenmiş fazla çıkarsa frekansı en düşük olandan eksiltme yoluna gidilmiştir. Bireyler birden fazla seçenek işaretlemişse ve açıklama yapılacaksa (*) işareti konularak yapılmıştır.
3. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formlarına oyaların adı, yapıldığı yer, boyutları, kaynağı, kullanılan teknik, araç-gereç, renk kompozisyon ve oyanın yapılışı yazılmıştır.

Fotoğraf 4: Boncuk, naylon, ip ve hortum kullanılarak; zincir, örümcek ve çift kroşe teknikleri uygulanan, "Biberli" isimli boncuk oyası

Araştırma Sonuçları

1. Bireysel Özellikler

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapanların yaşları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Yaş Dağılımı

Yaşlar	f	%
68-75	1	4.00
60-67	-	-
52-59	1	4.00
44-51	6	24.00
36-43	2	8.00
28-35	4	16.00
20-27	5	20.00
12-19	6	24.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 1 incelendiğinde boncuk oyası yapan bireylerin 12-75 yaşları arasında bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu dağılımda %24 ile en yüksek grubu 12-19 ve 44-51 yaşları arasındaki bireyler oluşturmaktadır. En düşük grubu ise %4 ile 52-59 ve 68-75 yaşları arasındaki bireyler oluşturmaktadır. İkinci en yüksek grubu %20 ile 20-27 yaşları arasındakiler sonra %16 ile 28-35 yaşları arasındakiler %8 ile 36-43 yaşları arasındakiler gelmektedir.

Şayet 12-35 yaş grubu genç yaş olarak kabul edilirse bu grup %60 ile boncuk oyasını çoğunlukla yapan yaş kesimi olduğu söylenebilir. Anketten çıkan diğer bir sonuç ve araştırmacının gözlemleri ile oyayı çoğunlukla yapan bireylerin 12-19 ve 44-51 yaşları arasındaki bireylerin yaptığı bunun nedeni de; 12-19 yaşları arasındaki bireylerin kendileri için çeyiz yapmak amacı ile oya yaptığı, 44-51 yaşları arasındaki bireylerin ise gelinlik çağındaki bireylerinin olmasındandır.

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerin doğum yerleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Doğum Yerleri

Doğum yerleri	f	%
Kozan	20	80.00
Camili Köyü	2	8.00
K.Maraş	1	4.00
Kadirli	1	4.00
Adana	1	4.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 2 incelendiğinde Kozan boncuk oyası yapanların %80.00 ile en yüksek grubu oluşturanların Kozan ilçesinde doğanlar oluşturmaktadır. En düşük grubu ise %4.00 ile Kahramanmaraş, Kadirli ve Adana doğumlular oluşturmaktadır. Yine boncuk oyası yapımı %8.00 ile Kozan ilçe köylerinde doğanlar tarafından en yüksek ikinci grup oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Kozan ilçesinde boncuk oyası en çok Kozan doğumluların yaptığı söylenebilir.

Adana ili Kozan ilçesinde boncuk oyası yapan bireylerin öğrenim durumları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrenim Durumları

Öğrenim durumu	**f**	**%**
Okuma-yazma bilmiyor	2	8.00
Okur-yazar	2	8.00
İlkokul	16	64.00
Ortaokul	1	4.00
Lise	3	12.00
Yüksekokul	1	4.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 3 incelendiğinde %64.00'nın ilkokul mezunu olarak en yüksek grubu, %4.00 ile yüksekokul ve ortaokul mezunlarının en düşük grubu oluşturduğu , %12.00 ve %8.00 ile ikinci ve üçüncü düşük grubu ise lise, okur-yazar ve okuma-yazma bilmeyen grupların oluşturduğu tespit edilmiştir. Boncuk oyası yapan bireylerden %84.00'nı okuma-yazma bilmeyen, okur-yazar, ilkokul ve ortaokul mezunu bireylerin oluşturduğu saptandığından; Kozan ilçesinde boncuk oyası çalışan bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir. Adana ili Kozan ilçesinde boncuk oyası yapan bireylerin meslek durumları ile ilgili veriler değerlendirilerek %64.00'nın ev hanımı olduğu %36.00'nın çalıştığı tespit edilmiştir. Bu doğrultudan yola çıkarak Kozan ilçesinde boncuk oyası çalışan bireylerin çoğunluğunu ev hanımlarının oluşturduğu söylenebilir.

2. Araç-Gereç Özellikleri

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerden ankete katılanların tamamının naylon ipi tercih ettiği belirlenmiştir. Adana ili Kozan ilçesinde boncuk oyası yapan bireylerin tamamının araç olarak tığı tercih ettikleri tespit edilmiştir.

3. Teknik Özellikler

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerden ankete katılanların %96.00'ı oyayı ip üzerinde ördüğünü belirtirken % 4.00'ı incir üzerine örüp sonra tutturduğunu belirtmiştir. Bu

sonuçtan da anlaşılacağı gibi Kozan ilçesinde oyanın çoğunlukla zincir üzerine yapıldığı sonra istenilen yerde kullanıldığı söylenebilir.

4. Oyanın Yapım Amacı, Kaynağı

Adana ili Kozan ilçesi boncuk ilçesi boncuk oyası yapan bireylerden ankete katılanların %72.00'ı ailelerinden, %28.00'ı ise komşularından oya yapımını öğrendiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda oya yapan kişilerin çoğunluğu oya yapımını ailelerinden öğrendiği söylenebilir.

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyalarının yapım amacı ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Yapım Amacı

Yapım amacı	**f**	**%**
Kendim için	9	36.00
Aile ihtiyacı için	2	8.00
Çeyiz amacı için	9	36.00
Satmak için	3	12.00
Hediye için	2	8.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 4 incelendiğin de boncuk oyası yapan bireylerin %36.00 ile oyayı kendileri ve çeyiz amacı ile yaptıklarını belirtenler en yüksek grubu; en düşük grubu ise %8.00 ile aile ihtiyacı ve hediye amaçlı oya yapan bireylerin, %12.00 ile satmak için yapan kişilerin ise en yüksek ikinci grubu oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda oya yapanların büyük çoğunluğunu kendileri ve çeyiz amacı ile yapanlar olduğu söylenebilir.

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası örnek seçiminde dikkat edilen huşularla ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Dikkat Edilen Hususlar

Dikkat edilen hususlar	**f**	%
Zevkime göre	18	72.00
Kolaylığına göre	3	12.00
Kullanacağım yere göre	4	16.00
Başka	-	-
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 5 incelendiğinde boncuk oyası örnek seçiminde %72.00 ile zevkime göre diyenler en yüksek grubu; %12.00 ile kolaylığına göre diyenler ise en düşük grubu oluşturmaktadır. Kullanacağım yere göre diyenler ise en düşük grubu oluşturmaktadır. Kullanacağım yere göre seçerim diyenler ise %16.00 ile ikinci en düşük grubu oluşturmaktadır. Kullanacağım yere göre seçerim diyenler ise %16.00 ile ikinci en yüksek grubu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda boncuk oyası yapan bireylerin örnek seçiminde zevkine göre davrandığı söylenebilir.

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerin oya yapımına başlama yaşları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Oyaya Başlama Yaşları

Yaşlar	**f**	%
23-27	1	4.00
18-22	1	4.00
13-17	14	56.00
8-12	9	36.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 6 incelendiğinde boncuk oyası yapan bireylerin oya yapımında başlama yaşları %56.00 ile 13-17 yaşları arasındakiler en yüksek grubu; en düşük grubu ise %4.00 ile 18-22 ve 23-27 yaşları arasındaki kesim oluşturmaktadır. 8-12 yaşlarındakiler ise %36.00'lık kesimin içindedirler. Bu sonuçlar doğrultusunda 8-17 yaşları arasındakiler %92.00 ile oyaya başlama yaşını oluşturduğu söylenebilir.

Desen-Motif Özellikleri

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerin, örnekleri yaparken nelerden faydalandıkları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Oya yapımında kullanılan motiflerin, esin kaynağı

Oya yapımında kullanılan motiflerin, esin kaynağı	**f**	%
Tabiattan	1	4.00
Yapılmış örneklerden	23	92.00
Kitap ve dergilerden	1	4.00
Başka	-	-
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 7 incelendiğinde boncuk oyası yapımında daha önceden yapılmış örneklerden faydalananlar %92.00 ile en yüksek grubu; en düşük grubu ise%4.00 ile tabiattan kitap ve dergilerden yararlananların oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda oya yapanların çoğunluğu oya örneklerini daha önce yapılmış oyalardan aldıkları söylenebilir.

Sosyal Özellikler

Kozan ilçesinde boncuk oyası yapanlara uygulanan ankette yaptıkları oylarla ilgili söylenti ve manilerin olup olmadığı sorulmuştur; sadece bir kişi buna cevap vermiştir. Bu bir manidir ve aşağıda verilmiştir.

Mendilimde gül oya,

Gülmedim doya doya,

Asker yolu beklerim,

Günleri saya saya.

Kozan ilçesinde boncuk oyasının yapım yaşları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Oya Yapım Yaşları

Yaşlar	**f**	**%**
Bütün yaşlarda	14	56.00
61 ve yukarısı	-	-
41-60	-	-
21-40	6	24.00
01-20	5	20.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 8 incelendiğinde oyanın bütün yaşlarda yapıldığını söyleyenler %56.00 ile en yüksek grubu; %20.00 ile 01-20 yaşları arasındakiler en düşük grubu oluşturmaktadır. 21-40 yaşında diyenler ise %24.00'dır. Bu doğrultuda çizelge 8'den çıkan sonuç oya yapımının bütün yaşlarda olduğunu söyleyenlerin çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

5. Kullanım Alanları

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyalarının saklanmasıyla ilgili veriler değerlendirilerek sonuçlar tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Oyaların Saklanması

Saklanış şekli	**f**	%
Bohça içinde	7	28.00
Poşet içinde	2	8.00
Ambalaj kağıdı içinde	-	-
Başka	16	64.00
Toplam	25	100.00

N=25

Tablo 9 incelendiğinde ankete katılanlardan oyaların saklanmasında başka şıkkını işaretleyenlerin %64.00'ı en yüksek grubu oluşturmuşlardır. Yine çizelgede %28.00 ile bohça içinde diyenler yüksek olan ikinci grubu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda başka diyerek cevap verenlerin oya saklamada büyük çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir. Başka cevabını verenlerin büyük çoğunluğu ise yörede camekan diye adlandırılan üç tarafı camlı olan küçük sandıklarda saklandıklarını belirtmiştir. Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapan bireylerin yaptıkları oyaları %92.00'ı tülbent kenarında kullandığını, %8.00'I ise çeşitli örtülerde kullandıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda Kozan boncuk oyalarının çoğunluğunun tülbent kenarlarında kullanıldığı söylenebilir.

6. Ekonomik ve Turistik Özellikler

Adana ili Kozan ilçesi boncuk oyası yapanların %76.00'ı yaptıkları oyayı satmadığını, %24.00'ının ise yaptığı oyayı sattığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda çoğunluğun yaptığı oyayı ya kendisi, ya çeyiz ya da ailelerindeki evlenecek yakınları için yaptığı yani satmadığı söylenebilir.

*Bundan sonraki sorular ankete katılan 25 kişilik evrenden yaptıkları oyayı sattığını belirten altı kişi üzerinde uygulanmıştır.

Kozan ilçesi boncuk oyası yapıp satan bireylerin %96.67'si yaptıkları oyayı kendi ihtiyaçlarını karşılamak için, %3,33'ü ise ailesinin geçiminin bir kısmını karşıladığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda oya yapıp satan bireylerin çoğunluğunun kendi ihtiyaçlarını karşılamak için oyaları sattığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

ATAY, Ayten (1987). *"Örücülük"*. Temel Ders Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

ERBEK, Güran (1984). *"Erkek Oyaları"*. I. El Sanatları Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir.

MARKALOĞLU, Şehdabe (1984). *"Geleneksellik ve Gelir Açısından Nallıhan İğne Oyaları"*. Türk Folkloru Araştırmaları, Ankara.

ORTAÇ, Serpil (1997). *"Elazığ iğne Oyaları"*. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar içindeki Yeri Sempozyum Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1861, Ankara.

ÖZBAĞI, Tevhide. (1997). *"Geleneksel Türk El Sanatlarımızdan Oyaların Dünü, Bugünü, Geleceğin Sorunları"*. S. Ü. Türk El Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türk El Sanatlarının Dünü, Bugünü, Yarını Sempozyumu, Konya.

ÖZBAĞI, Tevhide (1997). *"Emirdağ Ve Çevre Köylerinden Derlenen Bazı Oyalar Ve Bu Oyalardan Çağdaş Tasarımlar"*. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar içindeki Yeri Sempozyum Bildirileri, kültür Bakanlığı Yayınları: 1861, Ankara.

ÖZBEL, Kenan (1945). "Oya ve Oya Çeşitlerinden Örnekler, Eski El İşlemeleri". Ulus Basımevi, Ankara.

ÖZDEMİR, Melda. YETİM Fatma (1997). *"Günümüz Ekonomisinde Geleneksel El Sanatlarının Yeri ve Önemi"*. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar içindeki Yeri Sempozyum Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1861, Ankara.

SAİN, Bilge (-). *"Oyalar"*. Santral Dikiş A.Ş. Yayın No: 24.

KAYNAK KİŞİLER

Aysel EMİROĞULLARI, Hemşire, (28.01.2015), Kozan/Adana

Emine DİBEK, Ev Hanımı, (26.01.2015), Kozan/Adana

Muhteşem GÜL, Öğretmen, (28.01.2015), Kozan/Adana